Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA NIKOLASA EMILIU [*NICHOLAS EMILIOU*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2023. gada 4. maijā [1]

Lieta C-819/21

***Staatsanwaltschaft Aachen*,**
piedaloties
MD

(*Landgericht Aachen* (Āhenes apgabaltiesa, Vācija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Pamatlēmums 2008/909/TI – Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Brīvības atņemšanas sods, ko piespriež dalībvalstī, kuras tiesu sistēma izpildes dalībvalsts tiesas ieskatā vairs negarantē tiesības uz taisnīgu tiesu – Iespēja atteikt ārvalsts tiesas sprieduma izpildi

I. Ievads

1. MD ir Polijas pilsonis, kuru *Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże* (Ščecinas Labā krasta rajona tiesa, Polija) notiesāja ar brīvības atņemšanu uz sešiem mēnešiem. Pēc tam tā pati tiesa atcēla minētā soda sākotnējo atlikšanu un, lai izpildītu šo sodu, *Sąd Okregowy Szczecin* (Ščecinas apgabaltiesa, Polija) izdeva Eiropas apcietināšanas orderi (turpmāk tekstā – "EAO"), uz kura pamata MD tika apcietināts Vācijā. Tomēr Vācijas iestādes atteicās izpildīt EAO, pamatojoties uz to, ka MD pastāvīgā dzīvesvieta bija Vācijā. Līdz ar to kompetentā Polijas tiesa lūdza Vācijas iestādēm izpildīt MD piespriesto sodu atbilstoši režīmam, kas noteikts ar Pamatlēmumu 2008/909/TI [2].

2. *Landgericht Aachen* (Āhenes apgabaltiesa, Vācija), kas ir iesniedzējtiesa šajā lietā, lūdz precizēt, vai tā var noraidīt šādu lūgumu, ņemot vērā situāciju, kas ir izveidojusies saistībā ar pretrunīgajām tiesu sistēmas reformām Polijā, kuras ir bijušas par pamatu vairākiem Tiesas spriedumiem. Šī situācija liek iesniedzējtiesai apšaubīt, vai MD tiesības uz taisnīgu tiesu var uzskatīt par nodrošinātām kontekstā, kurā, pēc iesniedzējtiesas ieskatiem, vispārējas nepilnības ietekmē tiesiskumu un prasību par šīs dalībvalsts tiesu varas neatkarību.

[1] Oriģinālvaloda – angļu.

[2] Padomes Pamatlēmums (2008. gada 27. novembris) par savstarpējas atzīšanas principa piemērošanu attiecībā uz spriedumiem krimināllietās, ar kuriem piespriesti brīvības atņemšanas sodi vai ar brīvības atņemšanu saistīti pasākumi, lai tos izpildītu Eiropas Savienībā (OV 2008, L 327, 27. lpp.), kas grozīts ar Padomes 2009. gada 26. februāra Pamatlēmumu 2009/299/TI (OV 2009, L 81, 24. lpp.; turpmāk tekstā – "Pamatlēmums 2008/909").

3. Konkrētāk, iesniedzējtiesa vaicā, vai savstarpējās atzīšanas režīmam, kas noteikts ar Pamatlēmumu 2008/909, ir piemērojama Tiesas judikatūra saistībā ar EAO pamatlēmumu[3], saskaņā ar kuru šāda ordera izpildi izņēmuma kārtā var atteikt, pārsniedzot tajā skaidri paredzētos pamatus, ja pēc divu posmu pārbaudes (kuras būtība tiks paskaidrota un apspriesta šajos secinājumos) izrādās, ka šāda izpilde radītu reālu risku, ka varētu tikt pārkāptas pamattiesības uz taisnīgu tiesu, ko garantē Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 47. panta otrā daļa[4]. Šajā ziņā iesniedzējtiesa lūdz precizēt nosacījumus, ar kādiem šāda pārbaude ir jāveic, un atbilstošo laika brīdi, attiecībā pret kuru tā ir jāveic.

II. Atbilstošās tiesību normas

4. Hartas 47. panta otrās daļas pirmajā teikumā ir noteikts, ka "ikvienai personai ir tiesības uz taisnīgu, atklātu un laikus veiktu lietas izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā, tiesību aktos noteiktā tiesā".

5. Pamatlēmuma 2008/909 3. panta 4. punkts noteic, ka pamatlēmums "negroza pienākumu ievērot pamattiesības un tiesību pamatprincipus, kas noteikti [LES] 6. pantā".

6. Minētā pamatlēmuma 4. panta 1. punkta a)–c) apakšpunktā ir uzskaitītas trīs dažādas to izpildes dalībvalstu kategorijas, kurām var nosūtīt lūgumu par sprieduma atzīšanu un soda izpildi. Tās ir a) notiesātās personas valstspiederības dalībvalsts, kurā šī persona dzīvo, vai b) valstspiederības dalībvalsts, kas nav valsts, kurā šī persona dzīvo, uz kuru notiesāto personu paredzēts izraidīt pēc soda izciešanas, pamatojoties uz izraidīšanas vai izsūtīšanas rīkojumu, kas iekļauts spriedumā vai tiesas vai administratīvā nolēmumā vai jebkurā citā pasākumā, kas izriet no minētā sprieduma, vai c) jebkura dalībvalsts, kura nav minēta a) vai b) apakšpunktā, kuras kompetentā iestāde ir piekritusi, ka šai valstij pārsūta spriedumu un apliecinošo dokumentu.

7. Pamatlēmuma 8. panta 1. punkts noteic, ka "saskaņā ar 4. pantu pārsūtīto spriedumu un pēc tam, kad veikta procedūra atbilstīgi 5. pantam, izpildes valsts kompetentā iestāde atzīst un tūlīt veic visus soda izpildei vajadzīgos pasākumus, izņemot gadījumus, kad tā nolemj izmantot kādu no 9. pantā paredzētajiem sprieduma neatzīšanas un neizpildīšanas pamatiem".

8. Pamatlēmuma 2008/909 9. panta 1. punkta a)–l) apakšpunktā ir uzskaitīti pamati, kas ļauj "izpildes [dalīb]valsts kompetentajai iestādei atteikties atzīt spriedumu un izpildīt sodu".

III. Fakti, tiesvedība valsts tiesā un uzdotie prejudiciālie jautājumi

9. MD ir Polijas pilsonis, kura pastāvīgā dzīvesvieta ir Vācijā. *Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże* (Ščecinas Labā krasta rajona tiesa) 2018. gada 7. augustā notiesāja viņu ar brīvības atņemšanu uz sešiem mēnešiem un atlika nosacītā brīvības atņemšanas soda izpildi (turpmāk tekstā – "sākotnējais spriedums"). Uz tiesas sēdi MD nebija ieradies.

10. Ar 2019. gada 16. jūlija rīkojumu minētā tiesa atcēla nosacīto sodu un izdeva rīkojumu par brīvības atņemšanas soda izpildi.

[3] Padomes Pamatlēmums 2002/584/TI (2002. gada 13. jūnijs) par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm (OV 2002, L 190, 1. lpp.), kas grozīts ar Padomes 2009. gada 26. februāra Pamatlēmumu 2009/299/TI (OV 2009, L 81, 24. lpp.; turpmāk tekstā – "EAO pamatlēmums").

[4] Skat. it īpaši spriedumu, 2018. gada 25. jūlijs, *Minister for Justice and Equality* (Tiesu sistēmas nepilnības) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586; turpmāk tekstā – "spriedums *Minister for Justice and Equality* (Tiesu sistēmas nepilnības)").

11. *Generalstaatsanwaltschaft Köln* (Ķelnes ģenerālprokuratūra, Vācija) 2020. gada 17. decembrī nolēma neizpildīt *Sąd Okregowy Szczecin* (Ščecinas apgabaltiesas) izdoto EAO, pamatojoties uz to, ka MD pastāvīgā dzīvesvieta bija Vācijā un ka viņš bija iebildis pret viņa nodošanu Polijas iestādēm [5].

12. *Sąd Okregowy Szczecin* (Ščecinas apgabaltiesa) 2021. gada 26. janvārī nosūtīja *Generalstaatsanwaltschaft Berlin* (Berlīnes ģenerālprokuratūrai, Vācija) apliecinātu sākotnējā sprieduma kopiju kopā ar Pamatlēmuma 2008/909 4. pantā minēto apliecinošo dokumentu, lai izpildītu piespriesto brīvības atņemšanas sodu. Minētie dokumenti tika nosūtīti teritoriāli kompetentajai *Staatsanwaltschaft Aachen* (Āhenes prokuratūra, Vācija; turpmāk tekstā – "Āhenes prokuratūra").

13. Pēc MD uzklausīšanas un uzskatot, ka ir izpildīti nosacījumi attiecīgā brīvības atņemšanas soda izpildei, Āhenes apgabaltiesa lūdza *Landgericht Aachen* (Āhenes apgabaltiesu) izpildīt sākotnējo spriedumu kopā ar rīkojumu, ar kuru tika atcelta soda izpildes atlikšana, un noteikt brīvības atņemšanas sodu uz sešiem mēnešiem.

14. Tomēr iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai tā var atteikties atzīt attiecīgos tiesas nolēmumus un izpildīt piespriesto sodu, ņemot vērā, ka tās ieskatā objektīva, ticama, precīza un pienācīgi aktualizēta informācija par tiesu varas situāciju Polijā liecina, ka ir pamats uzskatīt, ka apstākļi, kas pastāvēja sākotnējā sprieduma un nosacītā soda atcelšanas rīkojuma pieņemšanas brīdī, nebija (un joprojām nav) saderīgi ar LES 2. pantā nostiprināto tiesiskuma principu un tiesu neatkarības prasību, kas veido MD pamattiesību uz taisnīgu tiesu būtību saskaņā ar Hartas 47. panta otro daļu.

15. Šajā kontekstā iesniedzējtiesa atsaucas uz Komisijas priekšlikumu par konstatēšanu, ka ir droša varbūtība, ka Polija varētu nopietni pārkāpt tiesiskumu [6], kā arī uz Tiesas [7], Eiropas Cilvēktiesību tiesas un valsts tiesu judikatūru attiecībā uz Polijas tiesu varas neatkarību. Tā arī vērš uzmanību uz vairākām situācijām, kurās Polijas iestādes uzskatīja, ka Savienības tiesību pārākums tām nav saistošs.

16. Šādos apstākļos *Landgericht Aachen* (Āhenes apgabaltiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai izpildes dalībvalsts tiesa, kurai jāpieņem lēmums par [sprieduma] izpildāmības pasludināšanu, var, pamatojoties uz [Pamatlēmuma 2008/909] 3. panta 4. punktu, skatot to kopsakarā ar [Hartas] 47. panta otro daļu, atteikties atzīt citas dalībvalsts tiesas spriedumu un izpildīt ar šo spriedumu piespriesto sodu saskaņā ar [Pamatlēmuma 2008/909] 8. pantu, ja pastāv

[5] Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ir norādīts, ka šī lēmuma pamatā ir *Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen* (Likums par starptautisko savstarpējo palīdzību krimināllietās) 83.b panta 2. punkta [2. apakšpunkts]. Līdz ar to, kā norāda arī Komisija, šķiet, ka minētajā situācijā ir piemērojams EAO pamatlēmuma 4. panta 6. punkts. Šī tiesību norma ļauj atteikties izpildīt EAO, kas izdots brīvības atņemšanas soda izpildei, ja pieprasītā persona paliek izpildes dalībvalstī, ir izpildes dalībvalsts pilsonis vai rezidents un šī valsts apņemas izpildīt spriedumu saskaņā ar tās tiesību aktiem.

[6] Eiropas Komisijas priekšlikums Padomes lēmumam par konstatēšanu, ka ir droša varbūtība, ka Polija varētu nopietni pārkāpt tiesiskumu (COM(2017) 835 final).

[7] Spriedums *Minister for Justice and Equality* (Tiesu sistēmas nepilnības); spriedumi, 2019. gada 5. novembris, Komisija/Polija (Vispārējās jurisdikcijas tiesu neatkarība) (C-192/18, EU:C:2019:924), 2019. gada 19. novembris, A. K. u.c. (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība) (C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982), 2021. gada 2. marts, A. B. u.c. (Augstākās tiesas tiesnešu iecelšana – Pārsūdzība) (C-824/18, EU:C:2021:153), 2021. gada 15. jūlijs, Komisija/Polija (Tiesnešiem piemērojamie disciplinārie pasākumi) (C-791/19, EU:C:2021:596), un 2021. gada 16. novembris, *Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim* u.c. (no C-748/19 līdz C-754/19, EU:C:2021:931), kā arī izskatīšanā esošā lieta C-204/21 Komisija/Polija.

norādes uz to, ka apstākļi šajā dalībvalstī izpildāmā nolēmuma vai ar to saistīto turpmāko nolēmumu pieņemšanas brīdī nav bijuši saderīgi ar pamattiesībām uz taisnīgu tiesu, jo šajā dalībvalstī pati tiesu sistēma vairs neatbilst LES 2. pantā noteiktajam tiesiskuma principam?

2) Vai izpildes dalībvalsts tiesa, kurai jāpieņem lēmums par [sprieduma] izpildāmības pasludināšanu, var, pamatojoties uz [Pamatlēmuma 2008/909] 3. panta 4. punktu, skatot to kopsakarā ar LES 2. pantā noteikto tiesiskuma principu, atteikties atzīt citas dalībvalsts tiesas spriedumu un izpildīt ar šo spriedumu piespriesto sodu saskaņā ar [Pamatlēmuma 2008/909] 8. pantu, ja pastāv norādes uz to, ka šīs dalībvalsts tiesu sistēma lēmuma par izpildāmības pasludināšanu pieņemšanas brīdī vairs neatbilst LES 2. pantā noteiktajam tiesiskuma principam?

3) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša:

vai, pirms citas dalībvalsts tiesas sprieduma atzīšanas un ar šo spriedumu piespriestā soda izpildes, atsaucoties uz [Pamatlēmuma 2008/909] 3. panta 4. punktu, skatot to kopsakarā ar [Hartas] 47. panta otro daļu, jo pastāv norādes uz to, ka apstākļi šajā dalībvalstī nav saderīgi ar pamattiesībām uz taisnīgu tiesu, jo pati šīs dalībvalsts tiesu sistēma vairs neatbilst tiesiskuma principam, otrajā posmā ir nepieciešams pārbaudīt, vai apstākļi, kas nav saderīgi ar pamattiesībām uz taisnīgu tiesu, ir radījuši konkrētas nelabvēlīgas sekas notiesātajam/notiesātajiem attiecīgajā procesā?

4) Ja atbilde uz pirmo un/vai otro jautājumu ir noliedzoša, nosakot, ka lēmums par to, ka apstākļi šajā dalībvalstī nav saderīgi ar pamattiesībām uz taisnīgu tiesu, jo pati šīs dalībvalsts tiesu sistēma vairs neatbilst tiesiskuma principam, ir jāveic nevis dalībvalstu tiesām, bet gan Tiesai:

vai Polijas Republikas tiesu sistēma 2018. gada 7. augustā un/vai 2019. gada 16. jūlijā atbilda vai šobrīd atbilst LES 2. pantā noteiktajam tiesiskuma principam?”

17. Rakstveida apsvērumus iesniedza Nīderlandes un Polijas valdības, kā arī Eiropas Komisija. Šīs personas, kas iestājušās lietā, ir atbildējušas arī uz Tiesas tām uzdoto jautājumu.

IV. Juridiskā analīze

18. Uzdodot minētos četrus jautājumus, iesniedzējtiesa lūdz precizēt, vai un ar kādiem nosacījumiem tā izņēmuma kārtā var atteikties atzīt spriedumu, kas tai nosūtīts saskaņā ar Pamatlēmumā 2008/909 noteikto kārtību saistībā ar brīvības atņemšanas soda izpildi, pārsniedzot šajā instrumentā skaidri paredzētos pamatus, ja tā piemērošana būtībā nozīmētu iepriekšēja tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpuma attaisnošanu. Šis pārkāpums iesniedzējtiesas ieskatā izriet no vispārējām nepilnībām, kas ietekmē izsniegšanas dalībvalsts tiesu varas neatkarību, tāpēc pienācīgi aizsargāt šīs tiesības nav iespējams.

19. Analīzes sākumā vispirms sniegšu sākotnējas piezīmes par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kontekstu un saturu (A). Pēc tam izskatīšu uzdotos jautājumus, vispirms pievēršoties nerakstītajam pamatam, kas izņēmuma gadījumos ļauj atteikties izpildīt EAO, ko Tiesa ir izstrādājusi saistībā ar EAO pamatlēmumu un kas ir bijis par pamatu šim lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu, kurš attiecas tieši uz Pamatlēmumu 2008/909 (B). Pēc tam izvērtēšu, vai un kādā mērā šis nerakstītais pamats ir transponējams minētajā instrumentā, kas ir cits tiesu

iestāžu sadarbības instruments krimināllietās Eiropas Savienībā, attiecībā uz kuru šis jautājums Tiesā ir izvirzīts pirmo reizi (C). Visbeidzot, pievērsīšos jautājumam par to, kāds ir piemērots brīdis, attiecībā uz kuru ir jāpiemēro šis nerakstītais izņēmuma pamats (D).

A. Sākotnējie apsvērumi par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kontekstu un saturu

20. Kā jau norādīts, šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz Pamatlēmuma 2008/909 darbību. Minētais instruments ietilpst brīvības, drošības un tiesiskuma telpā, ko reglamentē savstarpējas atzīšanas princips un kas balstās uz prasību, lai dalībvalstis savstarpēji uzticētos pārējo dalībvalstu krimināltiesību sistēmām [8]. Īsāk sakot, šī savstarpējā uzticēšanās prasa, lai katra dalībvalsts uzskatītu, ka Savienības tiesības, tostarp ar tām garantētās pamattiesības, tiek ievērotas visās pārējās dalībvalstīs [9].

21. No šiem īsajiem apsvērumiem izriet, ka Pamatlēmumu 2008/909, ciktāl tas ir būtiski šajā lietā, reglamentē tie paši vispārīgie pamatprincipi, kas reglamentē EAO pamatlēmumu [10].

22. Kā tiks paskaidrots sīkāk, minētais pamatlēmums ir balstīts uz pienākumu izpildīt EAO, ievērojot tikai izsmeļoši uzskaitītos atteikuma pamatus. Tajā pašā laikā Tiesa skaidri norādīja, ka EAO izpilde nevar pakļaut attiecīgo personu reālam riskam, ka tiks pārkāptas kādas no šai personai Hartā garantētajām pamattiesībām, tāpat, kā tika noteikts vēlāk, tās piemērošana nevar attaisnot atsevišķus jau pieļautus pārkāpumus. Lai nepieļautu šādu situāciju iestāšanos, Tiesa ir izstrādājusi papildu un nerakstītu pamatu atteikumam izpildīt EAO, ko tomēr var piemērot tikai izņēmuma apstākļos.

23. Lai noteiktu, vai šādi apstākļi pastāv, Tiesa izstrādāja divu posmu pārbaudi, kas jāpiemēro attiecīgajai valsts kompetentajai iestādei. Īsumā, šī pārbaude pieprasa, lai *pirmajā* posmā tiktu noteikts, vai izsniegšanas dalībvalstī pastāv sistēmiskas vai vispārējas nepilnības, kas var ietekmēt attiecīgās pamattiesības. Ja tas tā ir, tad *otrajā* pārbaudes posmā ir jāpārliecinās, vai šīs sistēmiskās vai vispārējās nepilnības rada reālu risku, ka tiks pārkāptas attiecīgās pamattiesības, vai arī tās jau ir būtiski ietekmējušas šīs tiesības.

24. Saprotu, ka tieši to principu līdzība, kuri ir pamatā tiesu iestāžu sadarbībai saskaņā ar EAO pamatlēmumu, no vienas puses, un Pamatlēmumu 2008/909, no otras puses, rosināja iesniedzējtiesu vaicāt, vai iepriekš norādītais nerakstītais pamats ir piemērojams arī minētā pamatlēmuma kontekstā. Vienlaikus saprotu, ka zināmas atšķirības starp šiem instrumentiem liek iesniedzējtiesai vaicāt, vai minētais pamats ir piemērojams saskaņā ar vienu un to pašu kārtību.

25. Papildus galvenajam un netiešajam jautājumam, kas attiecas uz Tiesas judikatūrā par EAO pamatlēmumu izstrādātā nerakstītā pamata, kas izņēmuma gadījumos ļauj atteikties izpildīt EAO, piemērojamību, iesniedzējtiesa tieši vai netieši izvirza četrus konkrētus jautājumus, kurus var izklāstīt šādi.

[8] Šajā nozīmē skat. Atzinumu 2/13 (Eiropas Savienības pievienošanās ECPAK), 2014. gada 18. decembris (EU:C:2014:2454, 191. punkts un tajā minētā judikatūra).

[9] Skat., piemēram, spriedumu, 2022. gada 22. februāris, *Openbaar Ministerie* (Izsniegšanas dalībvalsts tiesību aktos noteikta tiesa) (C-562/21 PPU un C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, 40. un 41. punkts un tajos minētā judikatūra; turpmāk tekstā – "spriedums *Openbaar Ministerie* (Izsniegšanas dalībvalsts tiesību aktos noteikta tiesa)").

[10] Pamatlēmuma 2008/909 kontekstā šajā nozīmē skat. tā 5. apsvērumu un Komisijas paziņojumu – Rokasgrāmata par notiesāto personu un brīvības atņemšanas sodu nodošanu Eiropas Savienībā (OV 2019, C 403, 2. lpp.), 1.2. punktu.

26. Pirmkārt, tā vaicā, vai ir iespējams nerakstītajā izņēmuma pamatā prasīto divu posmu pārbaudi ierobežot tikai ar pirmo posmu, vai tomēr ir nepieciešams veikt arī otro posmu un pārbaudīt, vai konstatētās nepilnības attiecībā uz izsniegšanas dalībvalsts tiesu varas neatkarību ietekmēja MD pamattiesības uz taisnīgu tiesu, pirms tiek atteikta šīs citas dalībvalsts sprieduma izpilde (trešais jautājums, lasot to kopsakarā ar pirmo un otro jautājumu).

27. Otrkārt, ņemot vērā šīs lietas īpašos apstākļus, iesniedzējtiesa pauž šaubas par to, attiecībā pret kuru laika brīdi būtu jāveic šī pārbaude – vai tas ir brīdis, kad tika pasludināts sākotnējais spriedums, ar kuru piespriests sods, vai brīdis, kad tika atcelta soda izpildes atlikšana (pirmais jautājums), vai arī brīdis, kad izpildes iestādei ir jālemj par sprieduma atzīšanu un soda izpildi (otrais jautājums).

28. Visbeidzot, iesniedzējtiesai nav skaidrs, vai situācijas izvērtējums attiecībā uz izsniegšanas dalībvalsts tiesu varu ir valsts tiesas kompetencē, vai arī tas ir jautājums par "Līgumu interpretāciju", kas ir vienīgi Tiesas kompetencē. Pēdējā minētajā gadījumā iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai šī tiesu sistēma attiecīgajos datumos atbilda tiesiskuma principam (ceturtais jautājums).

29. Turpmākajās šo secinājumu sadaļās pievērsīšos visiem šiem jautājumiem kopā, vispirms atgādinot nerakstītā pamata, kas izņēmuma gadījumos ļauj atteikties izpildīt EAO, izcelsmi, tad pievērsīšos tā piemērojamībai un nosacījumiem tā piemērošanai Pamatlēmumam 2008/909, tostarp, visbeidzot, izvērtējot tā atbilstošo termiņu.

B. Nerakstītais pamats, kas izņēmuma gadījumos ļauj atteikties izpildīt EAO

30. Tiesa nerakstīto pamatu, kas izņēmuma gadījumos ļauj atteikties izpildīt EAO, ieviesa savā spriedumā *Aranyosi* un *Căldăraru*[11], kurā attiecīgo personu nodošana tika uzskatīta par tādu, kas rada risku, ka šīs personas varētu tikt pakļautas absolūtā necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās aizlieguma[12] pārkāpumam, ņemot vērā sistēmiskās apcietinājuma apstākļu nepilnības izsniegšanas dalībvalstī.

31. Šajā kontekstā Tiesa atgādināja, ka dalībvalstīm principā ir pienākums izpildīt EAO[13], ievērojot tikai obligātā un fakultatīvā izpildes atteikuma pamatus, kas izsmeļoši noteikti EAO pamatlēmuma 3., 4. un 4.a pantā. Neviens no minētajās normās uzskaitītajiem pamatiem nebija piemērojams konkrētajā situācijā. Tomēr Tiesa konstatēja, ka izņēmuma apstākļos var atteikties izpildīt EAO arī tad, ja, *pirmkārt*, ir konstatētas sistēmiskas vai vispārējas nepilnības, kas var ietekmēt attiecīgo pamattiesību aizsardzību, un, *otrkārt*, ja ir nopietns pamats uzskatīt, ka personai, uz kuru attiecas EAO, pastāv reāls risks, ka tās nodošanas gadījumā tiks pārkāptas tās attiecīgās pamattiesības[14].

32. Tiesa apstiprināja šā nerakstītā pamata, kas izņēmuma gadījumos ļauj atteikties izpildīt EAO, un divu posmu pārbaudes, uz kuru tas balstīts, piemērošanu spriedumā *Minister for Justice and Equality* (Tiesu sistēmas nepilnības) saistībā ar Hartas 47. panta otrajā daļā noteiktajām pamattiesībām uz taisnīgu tiesu neatkarīgā tiesā. No minētā sprieduma izriet, ka izpildes tiesu

[11] Spriedums, 2016. gada 5. aprīlis, *Aranyosi* un *Căldăraru* (C-404/15 un C-659/15 PPU, EU:C:2016:198; turpmāk tekstā – "spriedums *Aranyosi* un *Căldăraru*").

[12] Paredzēts Hartas 4. pantā.

[13] Kā paredzēts EAO pamatlēmuma 1. panta 2. punktā.

[14] Spriedums *Aranyosi* un *Căldăraru*, 94. un 104. punkts. Skat. arī spriedumus, 2018. gada 25. jūlijs, *Generalstaatsanwaltschaft* (Apcietinājuma apstākļi Ungārijā) (C-220/18 PPU, EU:C:2018:589), un 2019. gada 15. oktobris, *Dorobantu* (C-128/18, EU:C:2019:857).

iestāde var atturēties izpildīt EAO, ja, *pirmkārt*, pamatojoties uz objektīvu, ticamu, precīzu un pienācīgi aktualizētu informāciju par tiesu sistēmas darbību izsniegšanas dalībvalstī, tā konstatē, ka attiecībā uz šīs dalībvalsts tiesu neatkarības trūkumu sistēmisku vai vispārēju nepilnību dēļ pastāv reāls risks, ka var tikt pārkāptas pamattiesības uz taisnīgu tiesu, un, *otrkārt*, ja, ņemot vērā konkrētos lietas apstākļus, ir nopietns pamats uzskatīt, ka pieprasītajai personai pēc tās nodošanas radīsies šāds risks [15].

33. Tiesa spriedumos *Openbaar Ministerie* (Izsniegšanas tiesu iestādes neatkarība) [16] un *Openbaar Ministerie* (Izsniegšanas dalībvalsts tiesību aktos noteikta tiesa) [17] apstiprināja, ka gadījumā, ja valsts tiesa ir pārliecinājusies, ka ir izpildīts pirmais divu posmu pārbaudes nosacījums, *joprojām* ir nepieciešams pāriet pie otrā posma un izvērtēt situācijas konkrētos apstākļus.

34. Turklāt, lai gan nerakstītā pamata, kas izņēmuma gadījumos ļauj atteikties izpildīt EAO, piemērošana sākotnēji tika izvērtēta, ņemot vērā faktiskos apstākļus, kas ļāva pārbaudīt tikai *iespējamu* attiecīgo pamattiesību pārkāpumu ("reāls risks"), Tiesa precizēja, ka šis pamats attiecas arī uz situācijām, kas liecina par *iepriekšēju* pārkāpumu (ja attiecīgais EAO tika izdots, lai izpildītu brīvības atņemšanas sodu, kas piespriests kriminālprocesā, kuru būtiski ietekmēja konstatētās sistēmiskās vai vispārējās nepilnības attiecībā uz izsniegšanas dalībvalsts tiesu varas neatkarību) [18].

C. Nerakstītais pamats, kas izņēmuma gadījumos ļauj atteikties izpildīt EAO, un Pamatlēmums 2008/909

35. Pirms pievēršos galvenajam jautājumam par to, vai nerakstītais pamats, kas izņēmuma gadījumos ļauj atteikties izpildīt EAO, ir *mutatis mutandis* piemērojams arī Pamatlēmumam 2008/909 (2), komentēšu, vai šādam apsvērumam vispār ir nozīme situācijā, kāda ir pamatlietā. Patiešām, šādai nozīmei vajadzētu būt tikai tad, ja iesniedzējtiesa nonāk situācijā, kurā šī instrumenta tiesiskais regulējums uzliek *pienākumu* atzīt spriedumu un izpildīt attiecīgo sodu (1).

1. Par pienākuma atzīt spriedumu un izpildīt sodu esamību

36. Atgādinu, ka nerakstītais pamats, kas izņēmuma gadījumos ļauj atteikties izpildīt EAO, tika izstrādāts, lai novērstu reālu risku, ka var tikt pārkāptas konkrētas ar Hartu aizsargātas pamattiesības (vai lai novērstu šāda pārkāpuma vēlāku attaisnošanu), kas, ja šāda vajadzība ir konstatēta, rada izņēmumu no *pienākuma* izpildīt EAO.

37. Tādējādi, lai šis pamats kļūtu būtisks Pamatlēmuma 2008/909 kontekstā, ir jākonstatē, ka izpildes iestāde atrodas situācijā, kurā tai ir pienākums atzīt tai nosūtīto spriedumu un izpildīt ar šo spriedumu piespriesto sodu. Tomēr ne visi gadījumi, uz kuriem attiecas minētais instruments, rada šādu pienākumu.

15 Spriedums *Minister for Justice and Equality* (Tiesu sistēmas nepilnības), 61. un 68. punkts.

16 Spriedums, 2020. gada 17. decembris, *Openbaar Ministerie* (Izsniegšanas tiesu iestādes neatkarība) (C-354/20 PPU un C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033, jo īpaši 60. un 61. punkts, turpmāk tekstā – "spriedums *Openbaar Ministerie* (Izsniegšanas tiesu iestādes neatkarība)").

17 Spriedums *Openbaar Ministerie* (Izsniegšanas dalībvalsts tiesību aktos noteikta tiesa), 66. punkts.

18 Turpat, 83., 86. un 102. punkts. Kā norāda Nīderlandes valdība, minētais spriedums tika pasludināts pēc tam, kad 2021. gada 30. decembrī tika iesniegts lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu šajā lietā. Tomēr skat. arī spriedumu *Openbaar Ministerie* (Izsniegšanas tiesu iestādes neatkarība), 68. punktu.

38. Patiešām, minētajā instrumentā ir nošķirtas dažādas situācijas atkarībā no attiecībām starp attiecīgo notiesāto personu un dalībvalsti, kurai ir nosūtīts atzīšanas lūgums.

39. Atbilstoši Pamatlēmuma 2008/909 4. panta 1. punktam izsniegšanas dalībvalsts var adresēt šādu lūgumu: a) notiesātās personas valstspiederības dalībvalstij, kurā šī persona dzīvo, b) valstspiederības dalībvalstij, kas nav valsts, kurā šī persona dzīvo, uz kuru notiesāto personu paredzēts izraidīt pēc soda izciešanas, vai c) jebkurai citai dalībvalstij, "kuras kompetentā iestāde ir piekritusi, ka šai valstij pārsūta spriedumu un apliecinošo dokumentu".

40. Citiem vārdiem sakot, lai gan pirmie divi scenāriji rada pienākumu atzīt spriedumu un izpildīt attiecīgo sodu, trešais ir atkarīgs no piekrišanas, kas var tikt vai netikt dota [19]. Attiecīgi šis trešais scenārijs pats par sevi nenozīmē pienākumu apmierināt šajā nolūkā nosūtīto lūgumu.

41. Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ir ietverta informācija, kas izskaidro, ka MD ir izdošanas dalībvalsts pilsonis un izpildes dalībvalsts pastāvīgais iedzīvotājs. Šī informācija, šķiet, norāda – un tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai –, ka viņš nav (arī) izpildes dalībvalsts pilsonis. Tomēr, manuprāt, Pamatlēmuma 2008/909 4. panta 1. punktā paredzētā nošķiršana katrā ziņā zaudē nozīmi, ja atzīšanas lūgums ir iesniegts pēc EAO izpildes atteikuma EAO pamatlēmuma 4. panta 6. punkta izpratnē. Saskaņā ar minēto tiesību normu, kā jau tika norādīts, izpildes dalībvalsts var atteikties izpildīt EAO, ja tā apņemas izpildīt attiecīgo sodu [20].

42. No lietas materiāliem saprotu, ka pamatlietā [21] šķietami ir tieši šāda situācija, kas kopumā ir atspoguļota Pamatlēmuma 2008/909 25. pantā, saskaņā ar kuru "[šā pamatlēmuma] noteikumus piemēro *mutatis mutandis* tiktāl, ciktāl tie atbilst noteikumiem minētajā [EAO] pamatlēmumā, sodu izpildei gadījumos, ja dalībvalsts apņemas izpildīt sodu lietās atbilstīgi 4. panta 6. punktam [EAO pamatlēmumā]".

43. Uzskatu, ka tad, ja izpildes dalībvalsts saskaņā ar Pamatlēmuma 2008/909 4. panta 1. punkta c) apakšpunktu būtu tiesīga atteikties atzīt spriedumu pēc tam, kad tā ir atteikusies izpildīt EAO, pamatojoties uz EAO pamatlēmuma 4. panta 6. punktu, tas radītu situāciju, kas nav saderīga ar pēdējo minēto instrumentu [22]. Tāpēc uzskatu, ka tad, ja atzīšanas un izpildes lūgums ir iesniegts šajā konkrētajā kontekstā, tas neatstāj rīcības brīvību, pat ja citā gadījumā uz konkrēto situāciju attiektos Pamatlēmuma 2008/909 4. panta 1. punkta c) apakšpunktā paredzētais rīcības brīvības scenārijs [23].

44. Šādos apstākļos ir sīkāk jāpārbauda, vai iepriekš minētais nerakstītais izņēmuma pamats ir piemērojams šim instrumentam un ar kādiem nosacījumiem.

[19] Kā paskaidrots arī *Komisijas paziņojumā – Rokasgrāmata par notiesāto personu un brīvības atņemšanas sodu nodošanu Eiropas Savienībā* (OV 2019, C 403, 2. lpp.), turpmāk testā – "Rokasgrāmata par nodošanu", 2.3.4. un 2.5. punkts. Tomēr atbilstoši Pamatlēmuma 2008/909 4. panta 7. punktam dalībvalstis var paredzēt, ka to piekrišana nav jāprasa situācijās, kas aprakstītas minētajā tiesību normā.

[20] Skat. šo secinājumu 5. zemsvītras piezīmi. Minētās EAO pamatlēmuma normas mērķis ir tāds pats kā Pamatlēmuma 2008/909 mērķis, kas izteikts tā 3. panta 1. punktā, proti, veicināt notiesāto personu sociālo reintegrāciju. Skat. spriedumu, 2018. gada 13. decembris, *Sut* (C-514/17, EU:C:2018:1016, 33. punkts un tajā minētā judikatūra).

[21] Skat. šo secinājumu 11. punktu un 5. zemsvītras piezīmi.

[22] Šo interpretāciju apstiprina Pamatlēmuma 2008/909 I pielikumā paredzētās standarta veidlapas struktūra, kas kopā ar atzīstamo spriedumu ir jānosūta izpildes dalībvalstij. Minētās veidlapas g) ailē izsniegšanas iestādei ir jānorāda, kurš no Pamatlēmuma 2008/909 4. panta 1. punktā paredzētajiem scenārijiem, kā aprakstīts šo secinājumu 39. punktā, ir piemērojams. Tajā pašā laikā ir norādīts, ka šāda norāde vairs nav nepieciešama, ja izsniegšanas iestāde ar "atzīmi" f) ailē apstiprina, ka lūgums ir turpmāka rīcība saistībā ar situāciju, uz kuru attiecas EAO pamatlēmuma 4. panta 6. punkts.

[23] Skat. šo secinājumu 39. punktu.

2. Nerakstītā pamata, kas izņēmuma gadījumos ļauj atteikties izpildīt EAO, piemērojamība Pamatlēmumam 2008/909

45. Lai izvērtētu šo jautājumu, pirmkārt, atgādināšu savu iepriekšējo apsvērumu, ka Pamatlēmums 2008/909, tāpat kā EAO pamatlēmums, ir brīvības, drošības un tiesiskuma telpas instruments.

46. Otrkārt, kā jau tika norādīts, tāpat kā EAO pamatlēmums tas ir balstīts uz savstarpējas atzīšanas principu, kas pats par sevi izriet no vajadzīgās dalībvalstu savstarpējas uzticēšanās citai citas tiesību sistēmām. Šī savstarpējā uzticēšanās prasa, lai dalībvalstis, izņemot ārkārtas apstākļus, uzskatītu, ka visas pārējās dalībvalstis ievēro Savienības tiesības un Savienības tiesībās atzītās pamattiesības [24].

47. Treškārt, tādēļ parasti, ja ar šo instrumentu izpildes iestādei ir noteikts pienākums atzīt spriedumu un izpildīt sodu, lūgums, kas iesniegts šajā nolūkā, būtu jāizpilda saskaņā ar Pamatlēmuma 2008/909 8. panta 1. punktu, ņemot vērā tikai minētā instrumenta 9. panta 1. punktā izsmeļoši uzskaitītos atteikuma pamatus [25]. Saprotu, ka pamatlietā nav piemērojams neviens no šiem pamatiem [26].

48. Tomēr, kā jau tika atgādināts, savstarpēja uzticēšanās nav pielīdzināma aklai uzticībai [27]. Savienības tiesības vienmēr ir jāinterpretē saskaņā ar Hartu, lai izvairītos no situācijām, kurās to piemērošana radītu reālu Hartā garantēto pamattiesību pārkāpuma risku vai, kas ir būtiski šajā lietā, kurās to piemērošana attaisnotu noteiktas situācijas, kurās šāds pārkāpums jau ir noticis. Šī doma ir ietverta Pamatlēmuma 2008/909 3. panta 4. punktā paredzētajā "pamattiesību" klauzulā, kurā, tāpat kā EAO pamatlēmuma 1. panta 3. punktā, ir noteikts, ka pamatlēmums nemaina pienākumu ievērot LES 6. pantā noteiktās pamattiesības un tiesību pamatprincipus [28].

49. No Tiesas judikatūras, kas minēta šo secinājumu iepriekšējā iedaļā, izriet, ka tad, ja EAO izpilde novestu pie tāda soda izpildes, kas pieņemts kriminālprocesa rezultātā, kuru ietekmējušas sistēmiskas vai vispārējas nepilnības attiecībā uz izsniegšanas dalībvalsts tiesu varas neatkarību, un šā iemesla dēļ tikusi būtiski ietekmēta minētās krimināllietas izskatīšana, tas izraisītu attiecīgās personas tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpuma attaisnošanu [29].

50. Ņemot vērā, ka Pamatlēmums 2008/909 un EAO pamatlēmums darbojas uz tā paša savstarpējas uzticēšanās un savstarpējas atzīšanas pamata, kas var nodrošināt brīvības atņemšanas soda efektīvu izpildi, uzskatu, ka nerakstītais pamats, kas izņēmuma kārtā ļauj

[24] Skat. šo secinājumu 8. un 9. zemsvītras piezīmi.

[25] Citiem vārdiem sakot, lai gan izpildes pienākums ir noteikums, lēmums neveikt izpildi ir izņēmums. Attiecībā uz EAO pamatlēmumu skat. neseno spriedumu, 2023. gada 23. marts, LU un PH (Nosacītas notiesāšanas atcelšana) (C-514/21 un C-515/21, EU:C:2023:235, turpmāk tekstā – "spriedums LU un PH", 47. un 77. punkts un tajos minētā judikatūra).

[26] Kā saprotu, tad, kad Vācijas iestādes nolēma neizpildīt EAO, nebija nozīmes tam, ka MD tiesas process notika *in absentia*, un tam nav nozīmes arī šajā lietā, ņemot vērā nosacījumus, ar kādiem šādā situācijā saskaņā ar Pamatlēmuma 2008/909 9. panta 1. punkta i) apakšpunktu var atteikties atzīt spriedumu un izpildīt sodu.

[27] Skat. Lenaerts, K., "La vie après l'avis: exploring the principle of mutual (yet not blind) trust", *Common Market Law Review*, 54. sēj., Nr. 3, 2017, 805.–840. lpp., un Mitsilegas, V., "Mutual Recognition and Fundamental Rights in EU Criminal Law", no: Iglesias Sánchez, S., un González Pascual, M., *Fundamental Rights in the EU Area of Freedom, Security and Justice*, Cambridge University Press, 2021, 253.–271. lpp., it īpaši 270. un 271. lpp.

[28] Skat. arī Pamatlēmuma 2008/909 13. apsvērumu.

[29] Šajā nozīmē skat. spriedumus, *Openbaar Ministerie* (Izsniegšanas dalībvalsts tiesību aktos noteikta tiesa), 83., 86. un 102. punkts, un *Openbaar Ministerie* (Izsniegšanas tiesu iestādes neatkarība), 68. punkts.

noraidīt citas dalībvalsts kompetentās iestādes lūgumu, ir jāpiemēro attiecībā uz abiem šiem instrumentiem. Patiesi, abu instrumentu praktiskā darbība var radīt situāciju, kad ir nepieciešams novērst iepriekšējā punktā vispārīgi aprakstītās negatīvās sekas.

51. Turklāt šo instrumentu pamatiezīmju līdzība liek man uzskatīt, ka aplūkotais nerakstītais pamats ir jāpiemēro ar vienādiem nosacījumiem neatkarīgi no tā, uz kuru no šiem diviem minētajiem instrumentiem atsaucas. Tas nozīmē – kā to ierosina arī Nīderlandes un Polijas valdības, kā arī Komisija –, ka šā pamata piemērošanai ir jābalstās uz to pašu divu posmu pārbaudi, ko Tiesa izstrādāja saistībā ar EAO pamatlēmumu. Līdzīgi kā šajā kontekstā norādījusi Tiesa, uzskatu, ka neatkarīgi no tā, cik nopietnas varētu būt sistēmiskās vai vispārējās nepilnības, fakts, ka tās pastāv, ne vienmēr ietekmē katru lēmumu, ko attiecīgās dalībvalsts tiesas var pieņemt katrā konkrētajā gadījumā [30].

52. Tas ir iemesls, kāpēc saskaņā ar EAO pamatlēmumu ir nepieciešams otrais individualizētais pārbaudes posms, un tas ir arī iemesls, kāpēc šis otrais posms ir nepieciešams Pamatlēmuma 2008/909 kontekstā.

53. Šo secinājumu, manuprāt, neietekmē ne Tiesas spriedums OG un PI (Lībekas un Cvikavas prokuratūras) [31], ne arī tas, ka Pamatlēmumā 2008/909 nav EAO pamatlēmuma 10. apsvērumam līdzvērtīgas tiesību normas. Iesniedzējtiesa atsaucas uz abiem šiem elementiem, lai pamatotu savu viedokli, ka pietiek ar pirmā pārbaudes posma piemērošanu.

54. Attiecībā, pirmkārt, uz spriedumu OG un PI (Lībekas un Cvikavas prokuratūras) – Tiesa tajā īsumā paskaidroja, kādām prasībām ir jāatbilst "izsniegšanas tiesu iestādei" EAO pamatlēmuma izpratnē, lai to uzskatītu par "neatkarīgu" un lai tā tādējādi varētu izdot EAO, kas var radīt juridiskas sekas, kuras Savienības tiesības tam piedēvē. Attiecīgās prokuratūras minētajās lietās neatbilda šīm prasībām un tāpēc tām nebija "izsniegšanas tiesu iestādes" statusa EAO pamatlēmuma izpratnē.

55. Reaģējot uz šo spriedumu, Tiesa saskārās ar jautājumu, vai minētajā lietā izdarītais secinājums nozīmē, ka tad, ja tiek konstatētas sistēmiskas vai vispārējas nepilnības attiecībā uz tiesu varas neatkarību, šīs nepilnības nozīmē, ka *visas* skartās dalībvalsts tiesas zaudē savu "izsniegšanas tiesu iestādes" statusu, kas tad atbrīvotu izpildes iestādi no nepieciešamības veikt pārbaudes otro posmu, kas ir pamatā nerakstītā pamata, kas izņēmuma gadījumos ļauj atteikties izpildīt EAO, piemērošanai [32].

56. Tiesa atbildēja noliedzoši. Tā paskaidroja, ka spriedumā OG un PI (Lībekas un Cvikavas prokuratūras) izdarītais secinājums balstījās nevis uz attiecīgās valsts sistēmas sistēmiskām vai vispārējām nepilnībām, bet gan uz to, ka attiecīgās prokuratūras šajā gadījumā bija pakļautas izpildvarai, kas varēja dot norādījumus par to, vai konkrētā lietā būtu jāizdod EAO [33].

57. Turpretī situācijas, kuru rezultātā ir izveidojies nerakstītais pamats, kas izņēmuma gadījumos ļauj atteikties izpildīt EAO, ietver scenāriju, kurā EAO bija izdevusi *tiesa*, kuras strukturālā neatkarība no izpildvaras *prima facie* nav apšaubāma tieši tāpēc, ka tā ir tiesa, nevis prokurors. No Tiesas judikatūras izriet, ka šo premisu var pārbaudīt tikai izņēmuma situācijā, kad pastāv sistēmiskas un vispārējas nepilnības tiesu sistēmā kā tādā, kas rada šaubas par to, kā *faktiski*

30 Skat., piemēram, spriedumu *Openbaar Ministerie* (Izsniegšanas tiesu iestādes neatkarība), 42. punktu.

31 Spriedums, 2019. gada 27. maijs, OG un PI (Lībekas un Cvikavas prokuratūras) (C-508/18 un C-82/19 PPU, EU:C:2019:456).

32 Spriedums, *Openbaar Ministerie* (Izsniegšanas tiesu iestādes neatkarība), 33. punkts.

33 Spriedums, *Openbaar Ministerie* (Izsniegšanas tiesu iestādes neatkarība), 48. un 50. punkts.

darbojas tiesas, kas ir šīs sistēmas sastāvdaļa. Tomēr, tā kā šādas sistēmiskas un vispārējas nepilnības var atšķirīgi ietekmēt visu attiecīgo tiesu varu kopumā, ir nepieciešams konstatēt ne tikai to, ka tās pastāv (pirmais posms), bet arī to, ka tās var ietekmēt vai jau ir ietekmējušas konkrēto izskatāmo lietu (otrais posms).

58. Manuprāt, tāda pati argumentācija ir jāpiemēro Pamatlēmuma 2008/909 kontekstā. Minētā instrumenta darbība balstās uz to spriedumu savstarpēju atzīšanu, ko pasludinājušas dalībvalstu tiesas, kuru neatkarību var apšaubīt tikai ārkārtas apstākļos. Kā jau tika norādīts, tā kā šiem ārkārtas apstākļiem var būt atšķirīga ietekme uz skartās izsniegšanas valsts tiesu varu, ir jāizvērtē to konkrētās sekas katrā atsevišķā gadījumā.

59. Otrkārt, pretēji tam, ko norāda iesniedzējtiesa, secinājumu par *abu* pārbaudes posmu piemērojamību neietekmē tas, ka Pamatlēmumā 2008/909 nav ietverta EAO pamatlēmuma 10. apsvērumam līdzvērtīga tiesību norma. Minētajā apsvērumā ir noteikts, ka EAO mehānisma īstenošanu "var apturēt tikai gadījumā, ja viena no dalībvalstīm nopietni un vairākkārt pārkāpj principus, kas paredzēti [LES 2. pantā]", un saskaņā ar LES 7. pantā paredzēto procedūru.

60. Ir taisnība, ka spriedumā *Minister for Justice and Equality* (Tiesu sistēmas nepilnības) Tiesa atsaucās uz šo apsvērumu, lai norādītu, ka otrais pārbaudes posms nav jāveic, ja Padome aptur EAO pamatlēmuma piemērošanu attiecībā uz konkrēto dalībvalsti LES 7. panta 2. punktā paredzētās procedūras rezultātā [34].

61. Tomēr no tā neizriet, ka tiesību normas, kurā būtu norāde uz šādu procedūru, neesamība Pamatlēmumā 2008/909 nozīmētu, ka šo procedūru var aizstāt ar valsts tiesas lēmumu.

62. EAO pamatlēmuma kontekstā Tiesa ļoti skaidri norādīja, ka pārbaudes otrā posma nepiemērošana novestu pie savstarpējas uzticēšanās un savstarpējas atzīšanas principa piemērošanas attiecīgās dalībvalsts tiesu pieņemtajiem lēmumiem (nepieņemamas) vispārējas izslēgšanas [35].

63. Uzskatu, ka tas pats apsvērums ir attiecināms arī uz Pamatlēmumu 2008/909. Kā principā norādījušas arī Nīderlandes un Polijas valdības, kā arī Komisija, tas, ka šādā sekundārajā tiesību aktā nav skaidras atsauces uz LES 7. panta 2. punktā paredzēto apturēšanas mehānismu, nemaina faktu, ka tā darbības *vispārēja* apturēšana attiecībā uz konkrētu dalībvalsti var izrietēt tikai no minētā mehānisma.

64. Visbeidzot, attiecībā uz iesniedzējtiesas šaubām par to, vai pirmais pārbaudes posms būtu jāveic valsts tiesām, vai arī tas ir Tiesas ziņā atstāts Savienības tiesību interpretācijas jautājums, pilnībā saprotu iesniedzējtiesas bažas, kas attiecas uz šāda lēmuma nozīmi. Tomēr attiecībā uz iesniedzējtiesas ierosinājumu (kas atspoguļots ceturtā uzdotā jautājuma formulējumā) [36], ka šāds lēmums būtu jāpieņem vienveidīgi, lai izvairītos no tiesiskās nedrošības Eiropas Savienībā, atzīmēju, ka šāds vienveidīgs lēmums var izrietēt tikai no iepriekš minētās LES 7. panta 2. punktā paredzētās procedūras, kuras rezultātā savukārt tiek apturēta attiecīgā instrumenta darbība attiecībā uz konkrēto dalībvalsti. Tā kā šāds lēmums nav pieņemts, Pamatlēmums 2008/909 ir piemērojams arī turpmāk. Ņemot to vērā, iepriekš izklāstīto iemeslu dēļ uzskatu, ka 3. panta

[34] Spriedums *Minister for Justice and Equality* (Tiesu sistēmas nepilnības), 70.–72. punkts.

[35] Šajā nozīmē skat. spriedumu *Openbaar Ministerie* (Izsniegšanas tiesu iestādes neatkarība), 43. punktu.

[36] Atzīmēšu, ka ceturtais jautājums tiek uzdots tikai pakārtoti gadījumā, ja Tiesa uz pirmo un otro jautājumu atbildētu tādējādi, ka izpildes iestāde nevar atteikt lūguma atzīšanu un izpildi, (vienīgi) atsaucoties uz sistēmiskām vai vispārējām nepilnībām (jo, ka es saprotu iesniedzējtiesas argumentāciju, šāds vērtējums būtu jāveic nevis valsts tiesai, bet gan Tiesai).

4. punkta pamattiesību klauzula izpildes iestādei dod iespēju un pat uzliek pienākumu novērst iepriekšēju pamattiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu attaisnošanu, izņēmuma gadījumā atsakoties atzīt spriedumu un izpildīt sodu saskaņā ar šajos secinājumos aprakstītajiem nosacījumiem.

65. Šajā ziņā arī norādu, ka, lai gan jautājums par to, vai ir iespējams transponēt uz Pamatlēmumu 2008/909 nerakstīto pamatu, kas izņēmuma gadījumos ļauj atteikties izpildīt EAO, kā arī tā piemērošanas nosacījumi ir jautājums par Savienības tiesību interpretāciju, ko Tiesa var sniegt, atbildot uz jautājumu, kas tai uzdots saskaņā ar LESD 267. pantu, tomēr tas, vai šis pamats ir jāizmanto konkrētajā gadījumā, ir atkarīgs no konkrētās lietas faktiskajiem apstākļiem un ir vienīgi valsts tiesas kompetencē esošs Savienības tiesību piemērošanas jautājums [37]. Tas tā ir ne tikai saistībā ar pārbaudes otro posmu, kurš attiecas uz šīs lietas konkrētajiem apstākļiem, bet arī uz pirmo posmu, kas attiecas uz vispārēju vai sistēmisku nepilnību esamības noteikšanu saistībā ar – šajā gadījumā – izsniegšanas dalībvalsts tiesu varu. Atbilstoši šai izejas premisai viscaur šajos secinājumos minētā judikatūra, kas attiecas uz EAO pamatlēmumu, sniedz valsts tiesai norādes par faktoriem, kas šajā nolūkā ir jāņem vērā [38].

66. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto analīzi, līdz ar to secinu, ka Pamatlēmuma 2008/909 3. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka situācijās, kad ar šo instrumentu izpildes iestādei ir noteikts pienākums atzīt spriedumu un izpildīt sodu, un ja, *pirmkārt*, šai iestādei ir pierādījumi par sistēmiskām vai vispārējām nepilnībām attiecībā uz izsniegšanas dalībvalsts tiesu varas neatkarību, tā var atteikt šādu atzīšanu un izpildi tikai tad, ja, *otrkārt*, tā secina, ka konkrētajos lietas apstākļos ir nopietns pamats uzskatīt, ka, ņemot vērā *inter alia* attiecīgās notiesātās personas sniegto būtisko informāciju par veidu, kādā tika izskatīta tās krimināllieta, ir pārkāptas šīs personas Hartas 47. panta otrajā daļā noteiktās pamattiesības uz taisnīgu tiesu.

D. Attiecīgais brīdis, kas jāizmanto par atsauci

67. Atliek noteikt, kurš ir attiecīgais brīdis, attiecībā pret kuru būtu jāapsver iepriekš minētā nerakstītā pamata piemērošana un attiecībā pret kuru būtu jāveic divu posmu pārbaude, kas aplūkota šajā lietā.

68. Pamatlietas apstākļos konkrēti rodas jautājums, vai šis brīdis ir, *pirmkārt*, sākotnējā sprieduma, ar kuru MD tika piespriests brīvības atņemšanas sods, pieņemšana, vai arī tas, *otrkārt*, varētu būt brīdis, kad tika atcelta soda izpildes apturēšana, vai arī, *treškārt*, tas ietver brīdi, kad iesniedzējtiesa tiek aicināta lemt par lūgumu izpildīt attiecīgo sodu.

69. Atzīmēju, ka iesniedzējtiesas norādītā *pirmā* laika brīža nozīme nerada īpašas bažas. Saprotu, ka tobrīd attiecīgais brīvības atņemšanas sods MD tika piespriests pēc tiesas procesa, kurā tika izvērtēta MD vaina. Šādā tiesas procesā ir nepārprotami jāpiedāvā atbilstošas procesuālās garantijas, tostarp tiesības uz taisnīgu tiesu, kas nostiprinātas Hartas 47. panta otrajā daļā, par ko ir runa pamatlietā. Tādējādi, kā apgalvo arī Komisija un Polijas valdība, iesniedzējtiesas apsvērtā nerakstītā pamata piemērošanai ir loģiski jāattiecas uz situāciju, kas pastāvēja izsniegšanas

[37] Skat. spriedumu, 2021. gada 16. novembris, *Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim* u.c. (no C-748/19 līdz C-754/19, EU:C:2021:931, 75. punkts un tajā minētā judikatūra), un šajā nozīmē – spriedumu, 2021. gada 6. oktobris, *Consorzio Italian Management* un *Catania Multiservizi* (C-561/19, EU:C:2021:799, 35. punkts un tajā minētā judikatūra).

[38] Skat., piemēram, spriedumu *Openbaar Ministerie* (Izsniegšanas dalībvalsts tiesību aktos noteikta tiesa), 78.–80. punkts un tajos minētā judikatūra.

dalībvalstī minētās tiesvedības brīdī, lai noteiktu, vai tiesvedība notika sistēmisku vai vispārēju nepilnību apstākļos, kas ietekmē izsniegšanas dalībvalsts tiesu varas neatkarību, un vai turklāt šīs nepilnības būtiski ietekmēja MD pamattiesības uz taisnīgu tiesu.

70. Ja valsts tiesa uzskatītu, ka divu posmu pārbaude sniedz apstiprinošu atbildi, uzskatu, kā to ierosina arī Komisija, ka pēc sākotnējā sprieduma pieņemto turpmāko lēmumu pārbaude kļūst lieka, jo iespēja tos atzīt un izpildīt ir atkarīga no iespējas atzīt un izpildīt sākotnējo spriedumu.

71. Tomēr, ja sākotnējā sprieduma novērtējums norāda uz iespēju šo spriedumu atzīt un izpildīt, rodas jautājums, vai attiecīgo nerakstīto pamatu var piemērot, arī atsaucoties uz situāciju, kāda bija izsniegšanas valstī brīdī, kad tika pieņemts rīkojums par atcelšanu (iepriekš 68. punktā norādītais *otrais* laika brīdis).

72. Šajā jautājumā Polijas valdības un Komisijas viedokļi atšķiras. Komisija uzskata, ka šis laika brīdis ir būtisks (lai arī pakārtoti, kā esmu paskaidrojis šo secinājumu 70. un 71. punktā), savukārt Polijas valdība apgalvo pretējo.

73. Principā piekrītu Komisijai, lai gan šis apsvērums turpmāk tiks izklāstīts sīkāk.

74. Lai pamatotu savu argumentu par iepriekš norādītā otrā laika brīža nebūtiskumu, Polijas valdība norāda, ka rīkojums par atcelšanu neatbilst "sprieduma" definīcijai Pamatlēmuma 2008/909 1. panta a) punkta izpratnē un tādējādi neietilpst šā instrumenta piemērošanas jomā.

75. Šajā ziņā ir taisnība, ka Pamatlēmums 2008/909 saskaņā ar 3. panta 3. punktu attiecas "tikai uz spriedumu atzīšanu [..] [šā pamatlēmuma] izpratnē". Pamatlēmuma 1. panta a) punktā "spriedums" ir definēts kā "galīgs sprieduma [dalīb]valsts tiesas pieņemts galīgais lēmums vai rīkojums, ar ko piespriež sodu fiziskai personai". Tāpat ir taisnība, ka attiecīgais sods MD tika piespriests ar sākotnējo spriedumu, savukārt ar vēlāko rīkojumu "tikai" tika atcelta tā izpildes sākotnējā apturēšana.

76. Tomēr šis apsvērums, manuprāt, nenozīmē, ka minētajam rīkojumam nav nozīmes attiecībā uz Pamatlēmuma 2008/909 darbību.

77. Piekrītot Komisijai, norādīšu, ka šajā lietā sākotnējais spriedums varēja izraisīt Pamatlēmuma 2008/909 atzīšanas režīma īpašu piemērošanu tikai tad, kad ar attiecīgo rīkojumu tika atcelta soda izpildes sākotnējā apturēšana, jo pirms tā pieņemšanas MD vēl nebija pienākuma sākt izciest viņam piespriesto sodu. Tādējādi tieši šis rīkojums (skatot to kopsakarā ar sākotnējo spriedumu) ir tas, kurš, izpildoties piemērojamajiem nosacījumiem, principā rada izpildes iestādei pienākumu izpildīt piespriesto sodu. Manuprāt, tas ir pietiekami, lai vismaz šajā vērtējuma posmā neizslēgtu šo secinājumu 68. punktā norādītā otrā laika brīža nozīmi, apsverot nerakstīto pamatu, kas izņēmuma gadījumos ļauj atteikties izpildīt saskaņā ar Pamatlēmumu 2008/909 iesniegto lūgumu.

78. To paturot prātā, Polijas valdība arī apgalvo, ka šādā laika brīdī izsniegšanas dalībvalstī esošās situācijas vērtēšanai nav nozīmes, jo ar rīkojumu par atcelšanu netika mainīts ne piespriestā soda veids, ne apmērs. Īsāk sakot, situācijas vērtēšanu tas padara lieku. Turklāt Polijas valdība paskaidroja, ka piemērojamās valsts normas paredz, ka apturēšanas atcelšana ir obligāta, ja

attiecīgā persona pārbaudes laikā ir izdarījusi tīšu pārkāpumu [39], un šādā situācijā valsts tiesai nav rīcības brīvības un tai ir jāatceļ soda atlikšana.

79. Norādu, ka Tiesa saskārās ar nedaudz līdzīgu situāciju lietā *Ardic* [40]. Minētajā lietā brīvības atņemšanas soda izpildes atlikšana tika atcelta, jo attiecīgā persona nebija ievērojusi probācijas nosacījumus. Minētā persona piedalījās tiesas sēdē, kas noslēdzās ar spriedumu, ar kuru tika piespriests brīvības atņemšanas sods, bet nepiedalījās turpmākajā tiesvedībā, kurā tika atcelta šā soda izpildes atlikšana. Šādos apstākļos Tiesai tika lūgts noteikt, vai attiecīgās personas nepiedalīšanās tiesvedībā, kuras rezultātā tika pieņemts šis vēlākais lēmums par atcelšanu, ar zināmiem nosacījumiem var būt pamats atteikumam izpildīt EAO saskaņā ar EAO pamatlēmuma 4.a panta 1. punktu.

80. Tiesa sniedza noliedzošu atbildi un paskaidroja, ka šā atteikuma pamata izskatīšana var attiekties tikai uz (aizmuguriski notikuša) tiesas procesa rezultātā pieņemtu lēmumu, ar kuru galīgi lemj par vainu un attiecīgā gadījumā par brīvības atņemšanas sodu. Turpretī šis pamats neattiecas uz lēmumiem par brīvības atņemšanas soda izpildi vai piemērošanu, izņemot gadījumus, kad ar to tiek grozīts vai nu minētā soda veids, vai apmērs, un iestādei, kas to pieņēma, šajā ziņā bija rīcības brīvība [41].

81. No lietas materiāliem izriet, ka šajā lietā aplūkotais rīkojums par atcelšanu nemaina ne piespriestā soda veidu, ne apmēru. Turklāt – un tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai – Polijas valdība paskaidroja, ka valsts tiesai nebija rīcības brīvības lemt par tā izdošanu.

82. Tomēr, manuprāt, no šiem apstākļiem neizriet, ka apstākļi izsniegšanas dalībvalstī, kas izraisīja šo atcelšanu, noteikti vairs nebūtu svarīgi, izvērtējot, vai šajā gadījumā var piemērot nerakstīto pamatu, kas izņēmuma gadījumos ļauj atteikties atzīt spriedumu un izpildīt sodu. Iemesls tam ir tāds, ka attiecīgā persona var iesniegt konkrētus apstākļus, lai norādītu uz to, ka izšķirošie apstākļi, kuru rezultātā tika atcelta sprieduma izpildes atlikšana, bija tiešas sekas iepriekš minētajām sistēmiskajām vai vispārējām nepilnībām.

83. To paturot prātā, lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu nav šādu īpašu apstākļu, kā arī tajā nav konkretizēts, kāds tieši bija izšķirošais apstāklis, kura dēļ tika pieņemts aplūkotais rīkojums par atcelšanu.

84. Šajā ziņā iemesli, kas ir lēmuma atcelt brīvības atņemšanas soda atlikšanu pamatā, var būt dažādi un tie ir atkarīgi no piemērojamām valsts tiesībām. No šo secinājumu 78. punktā aprakstītā Polijas valdības sniegtā paskaidrojuma saprotu, ka tāda rīkojuma par atcelšanu, kāds aplūkots pamatlietā, pieņemšana ir automātiskas sekas tam, ka ir izdarīts jauns (tīšs) noziedzīgs nodarījums.

85. Šādos apstākļos, ja tiktu pierādīts, ka aplūkotā apturēšanas atcelšana automātiski izrietēja no jauna notiesājoša sprieduma pret MD, uzskatu – tāpat kā principā to apgalvo arī Komisija –, ka apstākļi, kādos tika pieņemts šis spriedums (un līdz ar to arī šī jaunā notiesājošā sprieduma pasludināšanas brīdis) kļūst svarīgi, lai pakārtoti piemērotu aplūkoto nerakstīto izņēmuma pamatu gadījumos, kad izpildes iestādē iesniegtie pierādījumi liek piemērot šādu pieeju.

[39] Kā norādīja Polijas valdība, tas izriet no *ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny* (1997. gada 6. jūnija likums par Kriminālkodeksu) 75. panta.

[40] Spriedums, 2017. gada 22. decembris, *Ardic* (C-571/17 PPU, EU:C:2017:1026; turpmāk tekstā – "spriedums *Ardic*").

[41] Skat. arī spriedumu LU un PH, 53. punktu.

86. Ja tiktu pierādīts, ka sistēmiskās vai vispārējās nepilnības, kas skar izsniegšanas dalībvalsts tiesu varu, ievērojami ietekmēja attiecīgās personas tiesības uz taisnīgu tiesu jaunajā procesā, kurā tā tika atzīta par vainīgu jaunā noziedzīgā nodarījumā, šādam konstatējumam noteikti būs nozīme, izvērtējot turpmāko atcelšanu atzīšanas un izpildes režīma mērķiem atbilstoši Pamatlēmumam 2008/909. Tas tā ir tādēļ, ka, ja nebūtu šāda jauna notiesājoša sprieduma, nebūtu notikusi sprieduma izpildes atlikšanas atcelšana [42].

87. Turpretī, visbeidzot attiecībā uz 68. punktā minēto *trešo laika brīdi*, proti, brīdi, kad izpildes iestāde ir aicināta lemt par sprieduma atzīšanu un soda izpildi, es – tāpat kā Polijas valdība un Komisija – nesaskatu tā nozīmi, piemērojot aplūkoto nerakstīto pamatu, ņemot vērā to, ka situācija izsniegšanas dalībvalstī attiecīgajā laika brīdī nevar ar atpakaļejošu spēku ietekmēt kriminālprocesu, kas tajā jau ir noslēdzies [43].

88. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto analīzi, secinu, ka situācijā, kad lūgums par atzīšanu un izpildi saskaņā ar Pamatlēmumu 2008/909 attiecas uz spriedumu, ar kuru ir piespriests brīvības atņemšanas sods un kura izpilde, kas sākotnēji apturēta, vēlāk tika noteikta, negrozot šī sprieduma veidu vai apmēru, ir jāapsver šo secinājumu 66. punktā aprakstītā nerakstītā pamata, kas izņēmuma gadījumos ļauj atteikties atzīt spriedumu un izpildīt sodu, piemērošana, un tā pamatā esošā divu posmu pārbaude būtu jāveic, par atsauci izmantojot laika brīdi, kad tika pieņemts sākotnējais spriedums, ar kuru piespriests brīvības atņemšanas sods. Ja šīs pārbaudes rezultātā netiek secināts, ka atzīšana un izpilde ir jāatsaka, tad tā pati pārbaude ir jāveic gadījumā, kad izpildes iestādē iesniegtie pierādījumi liek piemērot šādu pieeju, atsaucoties uz laika brīdi, kad notika izšķirošais apstāklis, kurš izraisīja sprieduma izpildes apturēšanas atcelšanu.

V. Secinājumi

89. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, iesaku Tiesai uz *Landgericht Aachen* (Āhenes apgabaltiesa, Vācija) iesniegtajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

3. panta 4. punkts Padomes Pamatlēmumā 2008/909/TI (2008. gada 27. novembris) par savstarpējas atzīšanas principa piemērošanu attiecībā uz spriedumiem krimināllietās, ar kuriem piespriesti brīvības atņemšanas sodi vai ar brīvības atņemšanu saistīti pasākumi, lai tos izpildītu Eiropas Savienībā,

jāinterpretē tādējādi, ka situācijās, kad ar šo pamatlēmumu izpildes iestādei ir noteikts pienākums atzīt spriedumu un izpildīt sodu, un ja, *pirmkārt*, šai iestādei ir pierādījumi par sistēmiskām vai vispārējām nepilnībām attiecībā uz izsniegšanas dalībvalsts tiesu varas neatkarību, tā var atteikt šādu atzīšanu un izpildi tikai tad, ja, *otrkārt*, tā secina, ka konkrētajos lietas apstākļos ir nopietns pamats uzskatīt, ka, ņemot vērā *inter alia* attiecīgās notiesātās personas sniegto būtisko informāciju par veidu, kādā tika izskatīta tās krimināllieta, ir pārkāptas šīs personas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. panta otrajā daļā noteiktās pamattiesības uz taisnīgu tiesu.

[42] Pēc analoģijas skat. arī spriedumu LU un PH, 65.–68. un 70. punkts, kurā tika nospriests, ka notiesājošs spriedums, kas pieņemts aizmuguriski un kura neesamības gadījumā netiktu atcelta brīvības atņemšanas soda, kura izpildei attiecīgajā lietā tika izdots EAO, atlikšana, ir daļa no "lietas izskatīšanas, kurā ir pieņemts nolēmums", EAO Pamatlēmuma 4.a panta 1. punkta izpratnē.

[43] Jāpiebilst, ka pretēji EAO pamatlēmuma režīmam Pamatlēmums 2008/909 neparedz notiesātās personas nosūtīšanu *no izpildes dalībvalsts uz izsniegšanas valsti, bet gan tieši otrādi*, vai arī neparedz nosūtīšanu vispār, ja attiecīgā persona, kā, piemēram, MD, jau atrodas izpildes dalībvalstī.

Ja lūgums par sprieduma atzīšanu un soda izpildi saskaņā ar Pamatlēmumu 2008/909 attiecas uz spriedumu, ar kuru ir piespriests brīvības atņemšanas sods un kura izpilde, kas sākotnēji apturēta, vēlāk tika noteikta, negrozot šī sprieduma veidu vai apmēru, iepriekš aprakstītā divu posmu pārbaude ir jāveic, par atsauci izmantojot laika brīdi, kad tika pieņemts sākotnējais spriedums, ar kuru piespriests brīvības atņemšanas sods. Ja šīs pārbaudes rezultātā netiek secināts, ka atzīšana un izpilde ir jāatsaka, tad tā pati pārbaude ir jāveic gadījumā, kad izpildes dalībvalsts iestādē iesniegtie pierādījumi liek piemērot šādu pieeju, atsaucoties uz laika brīdi, kad notika izšķirošais apstāklis, kurš izraisīja sprieduma izpildes apturēšanas atcelšanu.